

Història Social i Econòmica de l'Antiguitat

Codi: 100339

Crèdits: 6

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
2500241 Arqueologia	OT	3	0
2500241 Arqueologia	OT	4	0
2500243 Estudis Clàssics	OT	3	0
2500243 Estudis Clàssics	OT	4	0
2500501 Història	OB	2	1
2503702 Ciències de l'Antiguitat	OB	3	1

La metodologia docent i l'avaluació proposades a la guia poden experimentar alguna modificació en funció de les restriccions a la presencialitat que imposin les autoritats sanitàries.

Professor/a de contacte

Nom: Jordi Cortadella Morral

Correu electrònic: Jordi.Cortadella@uab.cat

Utilització d'idiomes a l'assignatura

Llengua vehicular majoritària: català (cat)

Grup íntegre en anglès: No

Grup íntegre en català: Sí

Grup íntegre en espanyol: No

Equip docent

Borja Antela Bernardez

Isaias Arrayas Morales

Prerequisits

No existeix cap prerequisit específic, si be és recomanable que els estudiants interessats tinguin nocions bàsiques d'Història Antiga.

Objectius

L'assignatura es centrarà en l'anàlisi dels processos socials i dels sistemes econòmics generats als móns pròxim-oriental i greco-romà. A més d'abordar els elements socials i econòmics propis dels estats pròxim-orientals, així com de grecs i romans, plurals i en continua evolució, s'analitzarà l'impacte que va tenir l'expansió comercial i militar protagonitzada per aquests en els seus respectius àmbits geogràfics d'actuació, tractant casos concrets d'estudi.

Al final del curs, l'alumne ha d'assolir un coneixement bàsic de les principals estructures socials i econòmiques tant del món pròxim-oriental com del greco-romà, així com ser capaç d'analitzar, processar i interpretar qualsevol mena de material addicional, tant fonts primàries com secundàries (bibliografia), demostrant una primera assimilació dels principis bàsics de la metodologia de la recerca històrica.

Competències

Arqueologia

- Contextualitzar i analitzar processos històrics.
- Desenvolupar un pensament i un raonament crítics i saber comunicar-los de manera efectiva, tant en les llengües pròpies com en una tercera llengua.
- Que els estudiants hagin demostrat que comprenen i tenen coneixements en una àrea d'estudi que parteix de la base de l'educació secundària general, i se sol trobar a un nivell que, si bé es basa en llibres de text avançats, inclou també alguns aspectes que impliquen coneixements procedents de l'avantguarda d'aquell camp d'estudi.
- Que els estudiants hagin desenvolupat aquelles habilitats d'aprenentatge necessàries per emprendre estudis posteriors amb un alt grau d'autonomia.
- Que els estudiants puguin transmetre informació, idees, problemes i solucions a un públic tant especialitzat com no especialitzat.
- Que els estudiants sàpiguen aplicar els coneixements propis a la seva feina o vocació d'una manera professional i tinguin les competències que se solen demostrar per mitjà de l'elaboració i la defensa d'arguments i la resolució de problemes dins de la seva àrea d'estudi.
- Que els estudiants tinguin la capacitat de reunir i interpretar dades rellevants (normalment dins de la seva àrea d'estudi) per emetre judicis que incloguin una reflexió sobre temes destacats d'índole social, científica o ètica.
- Utilitzar els principals mètodes, tècniques i instruments d'anàlisi en arqueologia.

Estudis Clàssics

- Demostrar que es coneix l'evolució de la imatge artística de l'antiguitat.
- Desenvolupar un pensament i un raonament crítics i saber comunicar-los de manera efectiva, tant en les llengües pròpies com en una tercera llengua.
- Identificar i valorar les principals fites històriques, sociopolítiques, científiques, literàries i culturals del món grecoromà.
- Interpretar l'obra d'art en el context en el qual es va gestar i relacionar-la amb altres formes d'expressió cultural.
- Obtenir informació, a partir de l'estudi de les fonts escrites gregues i llatines, que permetin un accés a diferents aspectes dels realia (realitat sociocultural del món antic).
- Que els estudiants hagin desenvolupat aquelles habilitats d'aprenentatge necessàries per emprendre estudis posteriors amb un alt grau d'autonomia.
- Que els estudiants puguin transmetre informació, idees, problemes i solucions a un públic tant especialitzat com no especialitzat.
- Que els estudiants sàpiguen aplicar els coneixements propis a la seva feina o vocació d'una manera professional i tinguin les competències que se solen demostrar per mitjà de l'elaboració i la defensa d'arguments i la resolució de problemes dins de la seva àrea d'estudi.
- Resumir els principals arguments dels debats epistemològics i metodològics en estudis clàssics i les principals tècniques de recerca.
- Sintetitzar el debat actual sobre el lloc de la tradició clàssica a Occident.

Història

- Avaluar críticament les fonts i els models teòrics per analitzar les diverses etapes històriques.
- Desenvolupar un pensament i un raonament crítics i saber comunicar-los de manera efectiva, tant en les llengües pròpies com en una tercera llengua.
- Dominar els conceptes bàsics diacrònics i temàtics propis de la ciència històrica.
- Que els estudiants hagin desenvolupat aquelles habilitats d'aprenentatge necessàries per emprendre estudis posteriors amb un alt grau d'autonomia.
- Que els estudiants sàpiguen aplicar els coneixements propis a la seva feina o vocació d'una manera professional i tinguin les competències que se solen demostrar per mitjà de l'elaboració i la defensa d'arguments i la resolució de problemes dins de la seva àrea d'estudi.
- Que els estudiants tinguin la capacitat de reunir i interpretar dades rellevants (normalment dins de la seva àrea d'estudi) per emetre judicis que incloguin una reflexió sobre temes destacats d'índole social, científica o ètica
- Respectar la diversitat i la pluralitat d'idees, persones i situacions.

Ciències de l'Antiguitat

- Aplicar els principals mètodes, tècniques i instruments per a l'anàlisi històrica.
- Comprendre i interpretar l'evolució de les societats antigues de la Mediterrània -des de la civilització egípcia fins al desmembrament de l'Imperi romà d'Occident- a partir de l'anàlisi de les realitats política, històrica, social, econòmica i lingüística.
- Expressar-se oralment i per escrit en el llenguatge específic de la història, de l'arqueologia i de la filologia, tant en les llengües pròpies com en una tercera llengua.
- Que els estudiants hagin demostrat que comprenen i tenen coneixements en una àrea d'estudi que parteix de la base de l'educació secundària general, i se sol trobar a un nivell que, si bé es basa en llibres de text avançats, inclou també alguns aspectes que impliquen coneixements procedents de l'avantguarda d'aquell camp d'estudi.
- Que els estudiants hagin desenvolupat aquelles habilitats d'aprenentatge necessàries per emprendre estudis posteriors amb un alt grau d'autonomia.
- Reconèixer l'impacte d'alguns aspectes rellevants del món antic en la cultura i la societat contemporània.

Resultats d'aprenentatge

1. Analitzar de manera crítica els discursos divulgatius, especialment en relació amb la ideologia i els biaixos etnocèntrics i sexistes.
2. Analitzar els processos d'aculturació entre els pobles de l'antiguitat clàssica.
3. Analitzar els processos històrics que condueixen als conflictes bèl·lics.
4. Analitzar la reutilització dels motius clàssics en nous contextos.
5. Analitzar les qüestions clau que permetin abordar l'estudi dels fenòmens històrics des d'una perspectiva de gènere.
6. Analitzar per escrit una obra literària medieval, moderna o contemporània, relacionant-la amb un text clàssic, aplicant la metodologia de la literatura comparada.
7. Analitzar una imatge artística i situar-la en el seu context cultural.
8. Aplicar els coneixements històrics, institucionals, culturals i literaris al comentari de textos.
9. Aplicar tant els coneixements com la capacitat d'anàlisi a la resolució de problemes relatius al camp d'estudi propi.
10. Aprendre de manera autònoma.
11. Articular un discurs (redacció d'un article o exposició oral) entorn del complex mite-ritual i les seves implicacions culturals i socials.
12. Articular un discurs, escrit o oral, en el qual s'exposi amb claredat un tema o un motiu literari del món grec o llatí llegat a la cultura occidental.
13. Avaluat críticament els models que expliquen l'Època Antiga.
14. Avaluat críticament els models que expliquen l'Època Antiga.
15. Buscar, seleccionar i gestionar informació de manera autònoma tant en fonts estructurades (bases de dades, bibliografies, revistes especialitzades) com en informació distribuïda a la xarxa.
16. Buscar, seleccionar i gestionar informació de manera autònoma, tant en fonts estructurades (bases de dades, bibliografies, revistes especialitzades) com en informació distribuïda a la xarxa.
17. Comunicar-se tant oralment com per escrit en l'idioma propi o en una tercera llengua utilitzant la terminologia i les tècniques pròpies de la historiografia.
18. Contextualitzar els processos històrics i avaluar críticament les fonts i els models teòrics, amb especial consideració a la prehistòria i al món antic i medieval.
19. Conèixer els debats historiogràfics principals referents a l'antiguitat.
20. Coordinar el treball de caràcter interdisciplinari amb altres equips.
21. Criticar les adaptacions cinematogràfiques de les llegendes mitològiques clàssiques.
22. Definir i explicar amb precisió un objecte artístic amb el llenguatge propi de la crítica d'art.
23. Descriure amb precisió un aspecte monogràfic rellevant del món antic.
24. Descriure les estructures econòmiques, socials i polítiques de les societats clàssiques.
25. Descriure les estructures econòmiques, socials i polítiques de les societats clàssiques.
26. Desenvolupar la capacitat d'anàlisi i síntesi històrica.
27. Detectar i extreure dades històriques i culturals rellevants de les fonts antigues.
28. Dominar en el grau necessari els idiomes rellevants per a la pràctica professional.
29. Dominar l'estructura diacrònica general del passat.
30. Dominar la història universal de l'antiguitat.

31. Dominar la lectura de textos històrics escrits en suports diversos.
32. Elaborar un discurs organitzat i correcte, oralment i per escrit, en la llengua corresponent.
33. Enumerar conceptes de la cultura clàssica que han perviscut fins a la societat contemporània
34. Explicar els debats historiogràfics principals referents a l'antiguitat.
35. Explicar els principals fets històrics de l'Egipte antic i del món grecoromà.
36. Expressar-se eficaçment aplicant els procediments argumentatius i textuals en els textos formals i científics
37. Fer presentacions orals utilitzant un vocabulari i un estil acadèmics adequats.
38. Fer servir la terminologia adequada en la construcció d'un text acadèmic.
39. Identificar el context en que s'inscriuen els processos històrics
40. Identificar el context en què s'inscriuen els processos històrics.
41. Identificar els canals de transmissió de la cultura grecoromana al llarg de la història de la civilització occidental.
42. Identificar els mètodes propis de l'arqueologia i la seva relació amb l'anàlisi històrica.
43. Identificar els mètodes propis de la història i la seva relació amb l'anàlisi de fets concrets
44. Identificar els mètodes propis de la història i la seva relació amb l'anàlisi de fets concrets.
45. Identificar els resultats, a diversos nivells, de la projecció del món clàssic en la cultura occidental en les diferents èpoques i territoris.
46. Identificar i explicar escenes, motius, déus i altres personatges mítics en les seves representacions artístiques al llarg de l'antiguitat.
47. Identificar les fonts grecoromanes en què s'han inspirat artistes i literats al llarg de la història.
48. Identificar les idees principals i les secundàries i expressar-les amb correcció lingüística.
49. Integrar l'estudi de la Catalunya antiga al discurs històric general i assenyalar-ne les singularitats.
50. Interpretar el context material i cultural de transmissió dels textos antics.
51. Interpretar els desenvolupaments disciplinaris recents i la vinculació dels estudis clàssics amb les disciplines socials afins en el seu desenvolupament històric i en les tendències interdisciplinàries actuals.
52. Interpretar i analitzar les fonts documentals.
53. Interpretar les fonts materials i el registre arqueològic.
54. Interpretar textos històrics en relació amb els contextos arqueològics.
55. Organitzar i planificar la cerca d'informació històrica.
56. Participar en debats sobre fets històrics respectant les opinions d'altres participants.
57. Presentar treballs en formats ajustats a les demandes i els estils personals, tant individuals com en grup petit.
58. Reconstruir el panorama artístic d'un determinat context cultural.
59. Reconèixer i posar en pràctica les habilitats per treballar en equip següents: compromís amb l'equip, hàbit de col·laboració, capacitat per incorporar-se a la resolució de problemes.
60. Reconèixer la importància de controlar la qualitat dels resultats del treball i de la seva presentació.
61. Reflexionar sobre el treball propi i el de l'entorn immediat amb intenció de millorar-los de manera continuada.
62. Relacionar els elements i els factors que intervenen en el desenvolupament dels processos històrics
63. Relacionar els elements i els factors que intervenen en el desenvolupament dels processos històrics.
64. Relacionar els mites contemporanis amb l'antiguitat clàssica
65. Relacionar els textos històrics amb els seus contextos arqueològics.
66. Relacionar una imatge artística amb altres fenòmens culturals de la seva època.
67. Saber llegir textos històrics escrits en suports diversos.
68. Seleccionar fonts primàries i secundàries d'informació en funció de les diverses necessitats sorgides en l'elaboració de treballs.
69. Transmetre els resultats de la recerca arqueològica i comunicar conclusions, de manera clara, tant oralment com per escrit, a un públic tant especialitzat com no especialitzat.
70. Utilitzar el vocabulari tècnic específic i d'interpretació de la disciplina.
71. Utilitzar els principals instruments informàtics i de gestió de dades així com la tecnologia de la informació i la comunicació en general en el camp específic dels estudis clàssics.
72. Utilitzar els recursos informàtics propis de l'àmbit d'estudi de la història.
73. Utilitzar textos epigràfics com a font històrica i literària.
74. Valorar la recepció del pensament i de la història del món clàssic a Occident.

Continguts

- 1: Presentació de l'assignatura.
- 2: Economia i societat en el Món Antic. Conceptes econòmics.
- 3: Les societats del Pròxim Orient.
- 4: Ciutat - Imperi.
- 5: Poder - Palau.
- 6: Subsistència - Casa.
- 7: Colonitzacions Mediterrànies.
- 8: De la hegemonia econòmica a la política (1). La civitas.
- 9: De la hegemonia econòmica a la política (2). La província.
- 10: Moneda - Comerç.
- 11: Negotium.
- 12: Otium.
- 13: Formes de dependència.
- 14: Sistemes de poder.
- 15: Cristianisme.

Metodologia

- Assistència a sessions teòriques dirigides pel professor/a.
- Lectura comprensiva de textos i interpretació de mapes, gràfiques, documents arqueològics.
- Realització de ressenyes, treballs i comentaris analítics.
- Estudi personal.

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Classes teòriques	35	1,4	9, 13, 14, 18, 19, 24, 25, 27, 29, 30, 34, 39, 43, 52, 62, 67, 70, 73
Estudi comprensiu de textos i documents de l'antiguitat	5,5	0,22	1, 8, 9, 18, 24, 27, 31, 41, 50, 52, 53, 65, 67, 73
Tipus: Supervisades			
Tutories	15	0,6	8, 17, 19, 34, 46, 55, 61, 67
Tipus: Autònomes			
Estudi personal. Lectura comprensiva de textos i intepretació de documents	45	1,8	1, 10, 13, 14, 15, 16, 26, 27, 31, 52, 55, 61, 67, 68, 71, 72, 74
Redacció de ressenyes, treballs i anàlisis	15	0,6	9, 11, 15, 16, 17, 20, 26, 28, 32, 36, 37, 38, 48, 55, 56, 57, 68, 69, 70, 71, 72

Avaluació

L'avaluació de l'assignatura es farà a partir dels següents exercicis específics.

Examen

Prova escrita composta per una qüestió (a triar entre dues preguntes proposades) de caire reflexiu a resoldre dins del temps d'una classe (90 minuts) a partir de les dades exposades al llarg del semestre. (40 %)

Activitat Bibliogràfica

Cerca d'articles relacionats amb un tema concret (triat pel docent) dins d'un llistat de revistes presents a l'hemeroteca. (20 %)

Seguiment Conferència

Breu resum escrit que determinarà la comprensió de detall al voltant dels continguts explicats a una de les conferències que tindran lloc durant el quadrimestre organitzades per l'àrea d'Història Antiga a la Facultat de Lletres. (10%)

Activitat de Fonts Primàries i Comprensió Lectora

Aquesta activitat consta de dues parts:

a) Recull de les fonts primàries que apareixen referenciades al article proposat pel docent (10% de la nota final).

b) Lectura i exposició escrita dels punts principals del article proposat (20% de la nota final).

En el moment de realització/lliurament de cada activitat avaluativa, el professorat informarà (Moodle, SIA) del procediment i data de revisió de les qualificacions.

L'estudiant rebrà la qualificació de No avaluable sempre que no hagi lliurat més del 40% de les activitats d'avaluació.

En cas que l'estudiant realitzi qualsevol irregularitat que pugui conduir a una variació significativa de la qualificació d'un acte d'avaluació, es qualificarà amb 0 aquest acte d'avaluació, amb independència del procés disciplinari que s'hi pugui instruir. En cas que es produeixin diverses irregularitats en els actes d'avaluació d'una mateixa assignatura, la qualificació final d'aquesta assignatura serà 0.

En cas que les proves no es puguin fer presencialment s'adaptarà el seu format (mantenint-ne la ponderació) a les possibilitats que ofereixen les eines virtuals de la UAB. Els deures, activitats i participació a classe es realitzaran a través de fòrums, wikis i/o discussions d'exercicis a través de Moodle, Teams, etc. El professorat vetllarà perquè l'estudiant hi pugui accedir o li oferirà mitjans alternatius, que estiguin al seu abast.

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Activitat Bibliogràfica	20%	10	0,4	4, 10, 15, 16, 20, 28, 38, 55, 57, 61, 62, 63, 67, 71, 72, 74
Activitat de Fonts i Comprensió Lectora	30%	20	0,8	1, 3, 5, 6, 7, 8, 10, 15, 16, 20, 21, 22, 26, 27, 31, 32, 33, 37, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 47, 48, 49, 50, 52, 53, 54, 55, 57, 58, 59, 60, 62, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 71, 72, 73
Examen	40%	1,5	0,06	1, 2, 9, 12, 13, 14, 17, 18, 19, 23, 24, 25, 26, 27, 29, 30, 32, 34, 35, 36, 39, 43, 46, 48, 51, 52, 54, 62, 63, 67, 70, 73
Seguiment Conferència	10%	3	0,12	1, 11, 13, 14, 18, 28, 32, 34, 36, 48, 56, 57, 62

Bibliografia

OBRES GENERALS.

- COTTERELL, A., Los orígenes de la civilización europea, Crítica, Barcelona 1986.

- DUBY, G. (ed.), Atlas histórico mundial, Debate, Madrid 2001.
- GÓMEZ ESPELOSÍN, F.J., Diccionario de Términos del Mundo Antiguo, Alianza, Madrid 1999.
- HOWATSON, M.C. (dir.), Dictionnaire de l'Antiquité, Robert Laffont, París 1993.
- KINDER, H.; HILGEMANN, W., Atlas Histórico Mundial, Istmo, Madrid 1999.
- ROLDÁN HERVÁS, J.M. (dir.), Diccionario Akal de la Antigüedad hispana, Akal, Madrid 2006.
- SPEAKE, G. (ed.), Diccionario Akal de Historia del Mundo Antiguo, Akal, Madrid 1999.

PRÓXIMO ORIENTE/EGIPTE.

- COTTERELL, A. (ed.), Historia de las civilizaciones antiguas, vol. I, Crítica, Barcelona 1984.
- GELB, I.J., Historia de la escritura, Alianza, Madrid 1993.
- GONZÁLEZ-WAGNER, C., El Próximo Oriente Antiguo, Síntesis, Madrid 1993.
- GRIMAL, N., Historia del Antiguo Egipto, Akal, Madrid 1996.
- KEMP, B.J.: El Antiguo Egipto. Anatomía de una civilización, Crítica, Barcelona 1992.
- KLIMA, J., Sociedad y cultura en la Antigua Mesopotamia, Akal, Madrid 1983.
- MARGUERON, I.-C., Los mesopotámicos, Cátedra, Madrid 2002.
- LIVERANI, M., El Antiguo Oriente. Historia, sociedad y economía, Crítica, Barcelona 1995.
- PADRÓ, J., Historia del Egipto faraónico, Alianza, Madrid 2001.
- REDMAN, C.L., Los orígenes de la civilización, Crítica, Barcelona 1990.
- SERRANO DELGADO, J.M., Textos para la historia antigua de Egipto, Cátedra, Madrid 1993.
- TRIGGER, B.G. et alii, Historia del Egipto Antiguo, Crítica, Barcelona 1997.

GRÈCIA/ROMA.

- BERNET, A., Les chrétiens dans l'Empire Romain, Perrin, París 2003.
- BRUNT, P.A., Conflictos sociales en la República romana, Buenos Aires 1973.
- COTTERELL, A. (ed.), Historia de las civilizaciones antiguas, vol. II, Crítica, Barcelona 1984.
- ÉTIENNE, R., La vida cotidiana en Pompeya, Temas de Hoy, Madrid 1992.
- FINLEY, M.I., El mundo de Odiseo, FCE, México 1961.
- GRIMAL, P., El siglo de Augusto, Buenos Aires 1970.
- GRIMAL, P., La formación del Imperio romano, Siglo XXI, Madrid 1990.
- GÓMEZ ESPELOSÍN, F.J., Historia de Grecia Antigua, Akal Textos, Madrid 1995.
- GUZMÁN GUERRA, A.; GÓMEZ ESPELOSÍN, F.J., Alejandro Magno, Alianza, Madrid 2004.
- HARRIS, W.V., Guerra e imperialismo en la Roma republicana, Siglo XXI, Madrid 1989.
- HUMBERT, M., Institutions politiques et sociales de l'Antiquité, Précis Dalloz, París 1986.

- LANE FOX, R., *The Classical World*, Penguin, Londres 2006.
- LOPEZ BARJA, P., *Historia de Roma*, Akal Textos, Madrid 2004.
- MOSSÉ, C., *Historia de una democracia: Atenas*, Akal, Madrid 1987.
- MARROU, H.-I., *Historia de la educación en la Antigüedad (2 vols.)*, Akal, Madrid 1985.
- NICOLET, C., *Roma y la conquista del mundo mediterráneo (2 vols)*, Labor, Barcelona 1982.
- ROLDÁN HERVÁS, J.M., *Citerior y Ulterior*, Istmo, Madrid 2001.
- ROUGÉ, J., *Les institutions romaines*, Armand Colin, París 1969.- SYME, R., *La Revolución Romana*, Taurus, Madrid 1989.
- VV. AA., *Historia del mundo clásico a través de sus textos (2 vols.)*, Alianza, Madrid 1999.